

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

№ 4

София, 3 декември 2014 година

Върховният касационен съд на Република България,
ОБЩО СЪБРАНИЕ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ в съдебно
заседание на двадесет и шести юни две хиляди и четиринадесета година в
състав:

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ: ПАВЛИНА ПАНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:
ТАТЯНА КЪНЧЕВА, ВЕРОНИКА ИМОВА, ЕЛЕНА ВЕЛИЧКОВА

ЧЛЕНОВЕ:

ПЛАМЕН ТОМОВ	БЛАГА ИВАНОВА
ЛИДИЯ СТОЯНОВА	ЖАНИНА НАЧЕВА
ЕВЕЛИНА СТОЯНОВА	СЕВДАЛИН МАВРОВ
САША РАДАНОВА	ТЕОДОРА СТАМБОЛОВА
ЮРИЙ КРЪСТЕВ	МИНА ТОПУЗОВА
КРАСИМИР ХАРАЛАМПИЕВ	ДАНИЕЛА АТАНАСОВА
РУЖЕНА КЕРАНОВА	БИСЕР ТРОЯНОВ
ЕЛЕНА АВДЕВА	ГАЛИНА ЗАХАРОВА
НИКОЛАЙ ДЪРМОНСКИ	КРАСИМИР ШЕКЕРДЖИЕВ
КАПКА КОСТОВА	РУМЕН ПЕТРОВ
БИЛЯНА ЧОЧЕВА	АНТОАНЕТА ДАНОВА
ЦВЕТИНКА ПАШКУНОВА	ЛАДА ПАУНОВА

с участието на секретаря Румяна Виденова

сложи на разглеждане тълкувателно дело № 4 по описа за 2014 година,
докладвано от съдия **БИЛЯНА ЧОЧЕВА**

Председателят на Върховния касационен съд на Република България, на основание чл. 125 от Закона за съдебната власт, е направил искане Общото събрание на наказателната колегия (ОСНК) да постанови тълкувателно решение (ТР) по повод констатирана противоречива практика на съдилищата във връзка с прилагането на чл. 263, ал. 1 от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) в случаите, когато по делата има приложени веществени доказателствени средства (ВДС), придобити чрез специални разузнавателни средства (СРС).

В искането са формулирани следните въпроси:

1. Наличието на приложени по наказателно дело веществени доказателствени средства, получени чрез използване на специални разузнавателни средства, представляват ли допустимо и достатъчно основание за ограничаване на публичността на съдебния процес, налагащо разглеждането му при закрити врати съгласно чл. 263, ал. 1 от НПК?

1.1. В случаите на необходимост от прилагане на чл. 263, ал. 1 от НПК, цялото съдебно производство ли следва да бъде проведено при закрити врати или само отделни процесуални действия, свързани с приобщаване на информацията, съдържаща се във веществени доказателствени средства, придобити чрез специални разузнавателни средства?

1.2. Следва ли определенията на съда, с които се постановява разглеждането на делото при закрити врати при условията на чл. 263, ал. 1 от НПК, да бъдат мотивирани?

1.3. Допустимо ли е, ако първоинстанционното съдебно производство е протекло изцяло или отчасти публично, то въззивното производство по същото дело да протече изцяло при закрити врати?

2. Декласифицирането на делата, по които класифицирането е станало на основание точка 8 от раздел II на Приложение № 1 към чл. 25 от Закона за защита на класифицираната информация (отм., ДВ, бр. 70 от 09.08.2013 г.) извършва ли се *ex lege* или е необходимо изпълнение на процедурата по чл. 31 от ЗЗКИ за всеки конкретен случай?

3. Подлежат ли на публикуване и каква част от тях съдебните актове по дела, по които са приложени веществени доказателствени средства, получени чрез използване на специални разузнавателни средства?

ОСНК на ВКС, в изпълнение на правомощията си по чл. 124 от Конституцията на Република България и по чл. 124, ал. 1, т. 1 от Закона за съдебната власт, за да се произнесе, взе предвид следното:

Първото основно направление, в рамките на което е открояна противоречива и неправилна съдебна практика, свързана с начина на провеждане на съдебното производство (публично или при закрити врати), поставя акцент върху съдържанието и обхвата на съдебната преценка при прилагането на чл. 263, ал. 1 от НПК, когато по наказателните дела има приложени ВДС, придобити чрез СРС.

Констатирано е, че при наличието на такива материали, обявени като съдържащи класифицирана информация, отделни съдилища провеждат съдебното производство изцяло при закрити врати, други – само частично, когато се налага да се приобщават ВДС, събрани чрез използване на СРС, а трети – не ограничават публичността на процеса. Установено е още, че в множество от случаите, когато делата се разглеждат при закрити врати,

съдебните състави не излагат никакви мотиви, а когато има такива в тях се излагат общи съображения, като например, че по делото има приложени секретни материали, представляващи държавна тайна. Регистрирана е и практика, при която на първа инстанция съдебното производство е проведено изцяло публично или отчасти при закрити врати, а пред въззивния съд – изцяло при закрити врати без излагане на мотиви.

Преди да пристъпи към отговор на тези въпроси по т. 1, който има значение и за следващите по т. 2 и т. 3, ОСНК на ВКС намира за необходимо да отбележи няколко принципни съображения, които обуславят подхода, следван при тълкуването на чл. 263, ал. 1 от НПК.

На първо място, ОСНК на ВКС споделя становището, че с разпоредбата на чл. 263, ал. 1 от НПК се ограничава фундаментален принцип с универсален характер - публичността на съдебния процес. Същият не само е конституционно уреден в чл. 121, ал. 3 от Конституцията на Република България (Конституцията), но и е регламентиран в текстовете на множество международни актове, сред които чл. 6(1) от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ), чл. 47(2) от Хартата на основните права на Европейския съюз, чл. 14(1) от Международния пакт за граждански и политически права, които по силата на чл. 4, ал. 5 от Конституцията са част от вътрешното право и намират пряко приложение.

Публичността е процесуална ценност, която гарантира справедливостта на съдебния процес в демократичното общество. С голямо значение е проявлението ѝ в аспектите за обезпечаване равенството на страните в състезателна процедура чрез предоставяне на равен и неограничен достъп до материалите по делото с оглед формиране и провеждане на ефективна линия на защита. Публичността осигурява прозрачност на съдебните процедури и защита срещу произволно преследване и съдебна намеса чрез информиране на обществото – пряко и чрез медиите, за начина, по който оперират механизмите на правосъдието, което допринася за поддържане на общественото доверие в съдилищата. В този аспект, чрез публичността в рамките на съдебния процес се гарантира не само неговата справедливост, но и друго право с фундаментално значение – правото на обществото да получава информация, респ. правото, свободата и задължението на медиите да разпространяват информация от обществено значение, формулирано в чл. 10(1) от ЕКПЧ.

На второ място, именно поради особеното значение на публичността на съдебното производство, ограничаването ѝ е допустимо при спазване на утвърдени критерии, разработени в практиката на Европейския съд по правата на човека (ЕСъдПЧ) по приложението на отделни текстове от ЕКПЧ. В най-общ план стандартът, относим към разрешаване на въпросите по настоящото ТР изисква ограничението на

фундаментални права и свободи (респ. основанието за това) да е предвидено в закон (който да е достъпен и прецизно формулиран) и да преследва постигането на легитимна цел – необходимостта от защита на важен обществен интерес, който да е ясно идентифициран. Използваните средства за постигане на тази цел следва да са съразмерни и да не надхвърлят стриктно необходимото за постигането ѝ. В тази връзка се налага тежестта и значението на изисквания защита интерес да бъде внимателно съпоставен и балансиран спрямо правото, което се ограничава, и да се избере на кое от тях да се отдаде приоритет. По този повод е необходимо да се изложат конкретни и убедителни съображения, които да са достатъчни за оправдаване на ограничението. Основанията за отклонение от гарантираните права, вкл. по чл. 6(1) и чл. 10(2) от ЕКПЧ следва да бъдат тълкувани стеснително¹.

На трето място, особено важно е поставените за тълкуване въпроси да се разрешат и в контекста на практиката на ЕСъдПЧ във връзка с допуснати от България нарушения (вкл. по чл. 6(1) от ЕКПЧ), касаещи ограничаване публичността на съдебния процес и публикуването на съдебните актове, и произхождащи от използване на класифицирана информация. През последните години такива са констатирани по множество дела, между които *Николова и Вандова*², *Раза*³, *Амие и др.*⁴ срещу България, които имат по-пряко отношение към настоящото ТР. Всичко това е необходимо, за да се приведе българската съдебна практика в съответствие с изискванията за гарантиране на адекватна охрана на фундаменталните права и свободи и предоставяне на ефективни средства за защита при нарушаването им, както и недопускане на повтаряемост на подобни практики в съгласие с чл. 13 от ЕКПЧ. По този начин ще се постигне реално утвърждаване на върховенството на закона, изискващ всяко ограничение на основни права и свободи да се подчинява на ефективен съдебен контрол, особено когато на изпълнителната власт са предоставени широки дискреционни правомощия⁵. Това важи и в случаите, когато като основание за ограничаването на процесуални права се изтъква

¹ Вж. класическата формулировка на стандарта по делото *Силвър и други срещу Обединеното кралство (Silver and Others v. UK)*, Решение на ЕСъдПЧ от 25 март 1983 г., пар. 85-97, впоследствие възприет и по делата *Обзървър и Гардиън срещу Обединеното кралство (Observer and Guardian v. UK)*, Решение на ЕСъдПЧ от 26 ноември 1991 г., *Сънди Таймс срещу Обединеното кралство (No 2) (Sunday Times v. UK, No 2)*, Решение на ЕСъдПЧ от 26 ноември 1991 г. и неотклонно следван до настоящия момент.

² *Николова и Вандова срещу България (Nikolova and Vandova v. Bulgaria)*, Решение на ЕСъдПЧ от 17 декември 2013 г., пар. 72-77, (разглеждане на процеса при закрити врати) и пар. 81-86 (непубликуване на съдебните решения).

³ *Раза срещу България (Raza v. Bulgaria)*, Решение на ЕСъдПЧ от 11 февруари 2013 г., пар. 95.

⁴ *Амие и др. срещу България (Amie and Others v. Bulgaria)*, Решение на ЕСъдПЧ от 12 февруари 2013 г., пар. 99.

⁵ Вж. *Силвър и други срещу Обединеното кралство*, пар. 90.

защитата на националната сигурност и борбата с тероризма, които по необходимост могат да налагат използване на секретни материали.⁶

По т. 1

В разпоредбата на чл. 263, ал. 1 от НПК са предвидени три хипотези, при които е допустимо ограничаване публичността на наказателния процес – „Разглеждането на делата или извършването на отделни съдопроизводствени действия става при закрити врати, когато се налага *запазването на държавна тайна*, нравствеността или тайната на самоличността на защитен свидетел”. Доколкото поставения в искането въпрос е свързан с наличието на приложения по наказателно дело ВДС, получени чрез използване на СРС, които по принцип могат да имат отношение към запазването на държавна тайна (а това е съвместимо с предвиденото в чл. 6(1) от ЕКПЧ основание за отклонение от принципа за публичност – в интерес на националната сигурност), тълкуването следва да бъде лимитирано само до това основание.

Понятието за държавна тайна се съдържа в текста на чл. 25 от Закон за защита на класифицираната информация (ЗЗКИ) и това представлява информацията, определена в Списъка по приложение № 1, нерегламентираният достъп до която би създал опасност за или би увредил интересите на Република България, свързани с националната сигурност, отбраната, външната политика и конституционно установения ред.

В Списъка по приложение № 1 (Списък на категориите информация, подлежаща на класификация като държавна тайна), раздел II (Информация, свързана с външната политика и вътрешна сигурност) относими към настоящото тълкуване са две точки: т. 6 – „информация относно използвани съгласно законовите разпоредби СРС (технически средства и/или способите за тяхното прилагане) и т. 8 – „данни, получени в резултат на използване на СРС и данни относно контролирането на покупки и тайно наблюдавани пратки” (понастоящем отменена, ДВ, бр. 70/2013 г., в сила от 09.08.2013 г.).

Държавната комисия по сигурността на информацията (ДКСИ), в качеството си на държавен орган, осъществяващ политиката на Република България за защита на класифицираната информация, е издала *Задължителни указания относно правилното определяне на характера на информацията, придобита в резултат на използване на СРС*⁷, които в по-голямата им част ОСНК на ВКС отчита като необходим и полезен ориентир. Според тези указания уредбата на информацията в Списъка е

⁶ Вж. *Чахал срещу Обединеното кралство (Chahal v. UK)*, Решение на ЕСъдПЧ от 15 ноември 1996 г., пар. 131 и *А. и други срещу Обединеното кралство (A. and Others v. UK)*, Решение на ЕСъдПЧ от 19 февруари 2009 г., пар. 210.

⁷ Приети с решение на ДКСИ по протокол № 34-I-18/22.05.2012 г.

обща и абстрактна, поради което и нейното отразяване там не я определя като класифицирана (вж. пар. II, т. 1.1), като това се отнася и до т. 8 (вж. пар. III). Необходимо е кумулативното наличие на заплахата или опасност от увреждане на конкретни обществени интереси от нерегламентиран достъп (чл. 25, вр. §1, т. 13 и 14 от ДР на ЗЗКИ). Всяка информация следва да се класифицира според собственото ѝ съдържание, което е резултат на комплексна преценка, крайният етап на която е маркирането ѝ с гриф за сигурност, съответен на нивото за класификация. Посочването на правното основание за класификация е елемент от грифа за сигурност, като практически се цитира съответната точка от Списъка. Когато става въпрос за информация, придобита в резултат на СРС, при класифицирането следва да се посочва не само т. 8, но и съответната друга точка, която идентифицира реалните обществени отношения, свързани с националната сигурност, които се нуждаят от защита в съответната степен. Според ДКСИ защитата на използвани СРС (технически средства и/или способите за тяхното прилагане) се осигурява от т. 6 от Списъка, която има конкретна насоченост и цел.

Съобразно общите правила, лицето, което има право да определя информацията като класифицирана, е съзателят на документ или материал, съдържащ класифицирана информация. Окончателният гриф за сигурност се поставя от лицето, което има право да подпише съответния документ. При използването на СРС заявителят е този, който преценява дали искането съдържа класифицирана информация. С негово участие следва да се извършва и премахването на нивото за класификация.

С пар. 37, т. 2 от ПЗР на ЗСРС (ДВ, бр. 70/09.08.2013 г., в сила от 09.08.2013 г.) т. 8 от раздел II, приложение № 1 към чл. 25 от ЗЗКИ, е отменена. От стенограмата на заседанието на Правната комисия на Народното събрание от 10.07.2013 г. се изяснява, че основанието за това се свързва с нетърпимост на положението публичността на съдебното производство да бъде ограничавана единствено поради способа/начина на придобиване на информацията – чрез използване на СРС. По отношение на т. 6 от Списъка и с оглед запазване секретността на техническите средства и способите за прилагането им е подхотено по-консервативно, като е прието, че същата следва да бъде запазена. Коментирано е обаче, че не е нужно те да бъдат подробно описвани (с техническите си характеристики или технологията на процеса), а само посочени, което само по себе си не е тайно. В случаите, когато има друга съпътстваща информация, която следва да бъде охранена, е предложено прокурорът да преценява дали такава изобщо е нужно да бъде представяна по делото.

Изложеното дотук за общата и абстрактна формулировка на информацията в Списъка по приложение № 1, както и широките дискреционни правомощия на лицата по чл. 31 от ЗЗКИ в процедурата по маркиране, индицира, че при действието на т. 8 от Списъка не е било

изключено класификацията на конкретна информация да е извършвана единствено въз основа на начина ѝ на придобиване – чрез СРС и без преценка за съответствие с останалите предпоставки за определянето ѝ като държавна тайна, цитирани по-горе. Отделно от това, на самостоятелно основание по т. 6, явно е била възприета практиката за масово засекретяване на искането, разрешението и разпореждането за използване на СРС (вж. чл. 14, ал. 1, т. 5, чл. 15 и чл. 16 от ЗСРС), както и протоколите за изготвяне на ВДС (вж. чл. 29, ал. 4 от ЗСР и чл. 132, ал. 2, т. 3 от НПК), доколкото за тяхното съставяне като необходим реквизит се изисква вписване на използваните технически средства и оперативни способности. Задължението на съответните органи обаче касае отразяване само на тяхната видова принадлежност, която е посочена в чл. 2, ал. 2 и ал. 3 от ЗСРС, но не и детайли за конкретно използваната техника или методи и начини за прилагане на конкретните способности.

Включването на такива документи в съдебното дело, разглеждано като сбор от материали, е ангажиракло класификацията съобразно поставения гриф за сигурност от най-високо ниво (чл. 30, ал. 3 от ЗЗКИ) и съответното му засекретяване, водещо и до ограничаване на достъпа до него. Като последица от това и доколкото в определени случаи са излагани мотиви, съдилищата са налагали ограничаване на публичността чрез провеждане на съдебното производство изцяло или отчасти при закрити врати. Същият подход е проявяван и по отношение на публикуването на съдебните актове.

ОСНК на ВКС намира тази съдебна практика за погрешна и несъвместима с дължимия стандарт, който следва да се спазва при ограничаване на фундаментални права и свободи, както и с отредената на съда важна роля и отговорност да действа като изразител и гарант за спазване върховенството на закона в такива случаи.

Всъщност, именно такава порочна практика за автоматично засекретяване поради наличие на класифицирана информация по делата и липса на съдебна преценка за необходимостта от това, при отчитане значението на публичността като гаранция за справедлив процес, е довела до постановяването на цитираните решения на ЕСъдПЧ срещу България⁸.

Основните изводи, които следват от тях, а и като цяло от практиката на ЕСъдПЧ в подобни случаи⁹ са, че поначало употребата на секретни материали може да се окаже неизбежна, когато става въпрос за национална сигурност и това да наложи ограничаване на достъпа до тях и публичното им обсъждане. Самото наличие на класифицирана информация в материалите по делото обаче не означава автоматично да се изключи

⁸ Вж. *Николова и Вандова срещу България*, пар. 74-75, *Амие и др. срещу България*, пар. 95-98, *Раза срещу България*, пар. 53-54.

⁹ Вж. *Чахал срещу Обединеното кралство (Chahal v. UK)*, Решение на ЕСъдПЧ от 15 ноември 1996 г., пар. 131 и *А. и други срещу Обединеното кралство*, Решение на ЕСъдПЧ от 19 февруари 2009 г., пар. 210, както и *Белашев срещу Русия (Belashev v. Russia)*, Решение на ЕСъдПЧ от 04.12.2008 г., пар. 84.

публиката, без да се прецени необходимостта от разглеждане на делото при закрити врати, претеглена, от една страна, според принципа, че съдебните заседания трябва да се провеждат публично и от друга страна, спрямо нуждата да се защити обществения ред и националната сигурност. Решаващият съд трябва да прецени дали такова изключване е необходимо при конкретните обстоятелства с цел защита на обществения интерес, както и трябва ли да се ограничи мярката до това, което е строго необходимо, за да се постигне преследваната цел. Мотивите за ограничаване на публичността на процеса следва да са подробни и конкретни. В тази посока съдът следва да обсъди дали съответните документи са свързани с предмета на делото и следователно са непременно необходими, както и действително ли съдържат държавна тайна, като в тази връзка решенията на националните власти подлежат на ефективен съдебен контрол. Когато се налага секретността на същите материали да бъде запазена, решаващият съд следва да приложи техники, чрез които да съобрази легитимните въпроси на сигурността, без да изпразва от съдържание фундаменталните процедурни гаранции като публичността на процеса. Такава възможна техника е провеждането на едно или повече съдебни заседания при закрити врати за прочитането на такива документи, съдържащи класифицирана информация.

Въз основа на изложените дотук съображения и посочена релевантна практика на ЕСъдПЧ, ОСНК на ВКС намира, че наличието на приложени по делото ВДС, събрани чрез СРС, по принцип представлява допустимо *основание* за прилагане на ограничението по чл. 263, ал. 1 от НПК, но само когато те действително съдържат информация, представляваща държавна тайна. Класифицирането ѝ със секретен гриф от лицата по ЗЗКИ не обвързва съда при преценката дали има основание за разглеждане на цялото дело или част от него при закрити врати. Същата следва да бъде формирана суверенно и въз основа на данните по делото за всеки конкретен случай, като се отчете, че публичността е принцип, а ограничаването му е изключение.

Информацията, съдържаща се във ВДС, не може да бъде държавна тайна единствено с оглед начина ѝ на придобиване – чрез СРС, какъвто смисъл е имала отменената т. 8 от Списъка. Не е възможно определянето ѝ като такава и единствено поради отразяване на видовата принадлежност на използваните СРС (по т. 6 от Списъка) в съответните писмени документи, посочени по-горе. В тях се възпроизвеждат законови формулировки, които не са тайни. Всъщност, от решаващо значение е конкретното съдържание и чувствителност на информацията, и потенциалната възможност разкриването ѝ да доведе до създаване на опасност или вреда за правно защитените със ЗЗКИ интереси, свързани с националната сигурност (вж. пар. 1, т. 13 и 14 от ДР на ЗЗКИ), в каквато

насока са и принципните указания на ДКСИ. Тази информация може да е свързана с детайли относно технологията на съответното СРС или методологията за неговото прилагане, респ. с необходимостта от експертното им изследване в хода на съдебното производство, а в изключителни случаи дори и със самия оперативен способ (като напр. разследване чрез служител под прикритие), поради което да изисква защита чрез съхраняване на нейната секретност. Случаят обаче явно няма да бъде такъв, ако същата информация вече е станала публично известна, респ. загубила е характера си на тайна, както и когато огласяването ѝ е необходимо за осигуряване справедливостта на процеса и/или свободата на информация, които е преценено, че надделяват над интереса за запазване на нейната секретност. В този аспект, класифицирането на определена информация като държавна тайна подлежи на съдебен контрол и преценка с оглед времето и необходимостта от съобразяване и балансиране спрямо други обществени интереси в съдебната фаза на процеса.

След формиране на преценка за наличието на допустимо правно основание, съдът следва да продължи и да прецени *дали то е достатъчно*, за да се ограничи публичността и в каква степен. При това изследване е нужно да се спазват критериите за:

- *относимост* (информацията да е относима към предмета на делото)

- *необходимост* (ограничението да е необходимо за запазване поверителността на информацията, чрез чието засекретяване се защитава/обслужва важен обществен интерес – напр. тези, свързани с националната сигурност по пар. 1, т. 13 и 14 от ДР на ЗЗКИ, който да надделява над принципа за публичност на съдебното производство)

- *съразмерност* (прилагането на ограничението да е съобразно най-малко рестриктивната алтернатива – в стриктно необходимата степен за постигане на целта).

По т. 1.1.

След като решаващият съд прецени, че е налице необходимост от прилагане на чл. 263, ал. 1 от НПК, същият следва да обсъди до каква степен следва да бъде ограничена публичността на съдебното производство.

Изискването за избор на най-малко рестриктивната алтернатива, при която ограничаването на фундаментални права и свободи (публичност на процеса и свобода на информацията) да бъде съразмерно, респ. сведено до строго необходимото за постигане на легитимната цел - в случая запазване секретността на класифицирана информация, представляваща държавна тайна, предполага отговора на поставения въпрос. Не цялото съдебното

производство, а само отделни процесуални действия следва да се провеждат при закрити врати – когато се налага да се приобщава и коментира такава информация. Прилагането на тази техника едновременно ще обслужи както нуждата от защита на конкретната информация, респ. интересите на националната сигурност, така и ще неутрализира негативния ефект от ограничаване на публичността на процеса върху общественото доверие при администрирането на правосъдие¹⁰.

По т. 1.2

Мотивирането на съдебните актове има конституционна уредба – в чл. 121, ал. 4 от Конституцията. Съгласно чл. 34 от НПК това е основно процесуално задължение - осигурява публична информация не само за страните и за обществото като цяло (както за разрешението по конкретното дело, така и за практиката на съдилищата) и служи като гаранция за осъществяване на правото на защита.

В разглеждания от настоящото ТР аспект, мотивирането на съдебния акт е основна гаранция срещу произволно ограничаване на фундаментални права и свободи. В мотивите си съдът е длъжен да изложи конкретни съображения по въпросите, посочени в т. 1 - допустимост, необходимост и съразмерност на ограничението.

По т. 1.3

Поначало въззивният съд има суверенно правомощие да преценява по какъв ред да проведе въззивното производство. Когато обаче първоинстанционното е протекло изцяло публично, липсва каквато и да е причина въззивното да е при закрити врати – най-малкото поради това, че информацията (която въззивният съд приема за класифицирана) вече е станала публично достояние и липсва необходимост от нейното запазване като секретна – делата *Обзървър и Гардиън* и *Сънди Таймс (№ 2) с/у Обединеното кралство*¹¹ са емблематичен случай в тази посока.

Единствено в случаите, когато въззивният съд събира допълнителни доказателства, които по своята същност и съдържание могат да се определят като класифицирана информация, представляваща държавна тайна, е възможен различен подход. Тогава важат всички изисквания, които са изложени и по повод т. 1 от настоящото ТР.

¹⁰ Вж. *Белашев срещу Русия*, пар. 84.

¹¹ *Op. cit.*, вж. препратка 1.

По т. 2

С оглед отмяната на т. 8 от Приложение № 1 към чл. 25, раздел II от ЗЗКИ, въз основа на която данните, получени в резултат на използване на СРС, не се считат за информация, свързана с вътрешната сигурност на страната, поради което и не представляват държавна тайна, както и предвид множеството дела, по които класификацията е била извършена на това основание, а достъпът ограничен, на вниманието на ОСНК е поставен за разрешаване и въпросът дали за декласифицирането на делата е необходимо изпълнение на процедурата по чл. 31 от ЗЗКИ за всеки конкретен случай или това следва по силата на закона – *ex lege*.

Съгласно тази процедура промяната или заличаването на нивото за класификация се извършва само след уведомяване и при съгласие на лицето, поставило грифа за сигурност или неговия висшестоящ ръководител (вж. чл. 31, ал. 4-9 от ЗЗКИ).

ОСНК намира, че отпадането на основанието за класифициране на информацията като държавна тайна (по т. 8) не оправдава възможността тя да се счита за такава и да поражда като последица продължаващо ограничаване на публичността и правата на страните на достъп до делото. В такъв смисъл са и основанията за предприемане на отмяната на т. 8, изводими от стенограмата на заседанието на Правната комисия на Народното събрание. В съдебното производство съдът е компетентен да решава всички въпроси по делото (вж. чл. 27, ал. 1 от НПК), вкл. дали то следва да се разглежда публично или при закрити врати съгласно чл. 263, ал. 1 от НПК, респ. продължава ли да е налице основание за прилагането на тази разпоредба. Както вече беше посочено в т. 1 от настоящото ТР, преценката по този въпрос има конкретен обхват и съдържание и при формирането ѝ съдът не може да бъде обвързан и поставен в зависимост от решението на други органи, на които са предоставени широки правомощия както по отношение на поставянето, така и промяната и заличаването на грифа за сигурност. Затова, предвид присъщите на съда контролни функции и с оглед изпълнение на задълженията му, произтичащи от международноправните ангажименти за охрана и поправяне на нарушения на фундаментални права и недопускане на тяхната повтаряемост (чл. 13 от ЕКПЧ), ОСНК намира, че не следва да се спазва процедурата по чл. 31 от ЗЗКИ, когато делото е в съдебната фаза.

По т. 3

Другото основно направление, по което е констатирана противоречива и неправилна практика, касае въпросите, свързани с публикуване на съдебните актове по дела с приложени ВДС, събрани чрез СРС. Като последица от начина, по който е проведено съдебното

производство (изцяло или частично при закрити врати, с оглед наличието на приложени ВДС, събрани чрез СРС), отделни съдилища не публикуват мотивите към присъдите си, а други – не публикуват както мотивите, така и диспозитива.

ОСНК намира съдебната практика да не се публикуват изобщо съдебните актове по дела, съдържащи класифицирана информация, за несъвместима с принципа за тяхната публичност. Такива са изводите и на ЕсърПЧ по делата *Николова и Вандова*¹², *Раза*¹³ и *Амие и др.*¹⁴ срещу България.

Утвърждавайки разбирането, че изискването по чл. 6(1) от ЕКПЧ за публичност на съдебните актове има за цел да осигури контрол върху съдебната власт от страна на обществеността и представлява основна гаранция срещу произвол, ЕсърПЧ прилага гъвкав подход при тълкуването, като отбелязва, че във всеки случай формата за тяхната публичност, предвидена в националното право, следва се преценява в светлината на особеностите на проведеното съдебно производство. В случаите, когато ограничаването на публичността на процеса е била оправдана с необходимост от запазване секретността на класифицирана информация, то публичният достъп до съдебните актове също може да бъде ограничен, но при спазване на изискванията за необходимост и съразмерност. Легитимните интереси на националната сигурност и изискването за публичност на съдебните решения могат да бъдат балансирани чрез предприемане на други, по-малко рестриктивни мерки, известни и прилагани в други страни членки, за охрана на класифицираната информация. В тази връзка са възможностите да се публикува само диспозитивът без мотивите или да не се публикува само онази част от мотивите, в които се коментира поверителната информация.

С оглед тези принципни положения, както и предвид разпоредбата на чл. 263 ал. 4 от НПК, вр. чл. 64 ал. 1 от ЗСВ, ОСНК намира, че в случаите, когато съдебното производство е протекло изцяло или частично при закрити врати, диспозитивът на присъдата задължително следва да бъде публикуван. Същото се отнася и до мотивите с изключение на онази част от тях, в която се коментира информация, представляваща държавна тайна и послужила като основание за провеждане на съдебното производство при закрити врати.

Предвид гореизложеното и на основание чл. 124, ал. 1 от ЗСВ, ОСНК на ВКС

Р Е Ш И:

1. Наличието на приложени по наказателно дело ВДС, получени чрез използване на СРС, представлява допустимо, но недостатъчно основание

¹² Вж. пар. 82-85.

¹³ Вж. пар. 53.

¹⁴ Вж. пар. 99.

за ограничаване на публичността на съдебния процес, налагашо разглеждането му при закрити врати съгласно чл. 263, ал. 1 от НПК. За всеки конкретен случай и независимо от положения гриф за сигурност, съдът е длъжен самостоятелно да прецени дали доказателствените материали съдържат държавна тайна и да приложи ограничението по чл. 263, ал. 1 от НПК при спазване на критериите за относимост, необходимост и съразмерност.

1.1 В случаите на необходимост от прилагане на чл. 263, ал.1 от НПК, съдът следва да проведе при закрити врати само отделни процесуални действия, свързани с приобщаване на информация, представляваща държавна тайна, съдържаща се във веществени доказателствени средства, придобити чрез специални разузнавателни средства.

1.2 Определенията на съда, с които се постановява разглеждането на делото при закрити врати при условията на чл.263, ал. 1 от НПК, следва да бъдат мотивирани.

1.3 В случаите, когато първоинстанционното съдебно производство е протекло изцяло или отчасти публично, то въззивното производство по същото дело е недопустимо да протече изцяло при закрити врати. Когато се налага събиране на доказателствени материали, представляващи държавна тайна, следва да се спазват правилата по т. 1.

2. Декласифицирането на делата, по които класифицирането е станало на основание точка 8 от раздел II на Приложение № 1 към чл. 25 от Закона за защита на класифицираната информация (отм. ДВ бр. 70 от 09.08.2013 г.) се извършва *ex lege* и не е необходимо изпълнение на процедурата по чл. 31 от ЗЗКИ за всеки конкретен случай.

3. Съдебните актове по дела, по които са приложени веществени доказателствени средства, получени чрез използване на специални разузнавателни средства, се публикуват изцяло (диспозитив и мотиви). В случаите, когато съдебното производство или част от него е протекло при закрити врати на основание чл. 263, ал. 1 от НПК задължително се публикува диспозитивът, а мотивите само в онази част, в която не се коментира информация, представляваща държавна тайна.

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС:

/ПАВЛИНА ПАНОВА/

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

ТАТЯНА КЪНЧЕВА.....

ВЕРОНИКА ИМОВА.....

ЕЛЕНА ВЕЛИЧКОВА.....

ЧЛЕНОВЕ:

ПЛАМЕН ТОМОВ.....	БЛАГА ИВАНОВА.....
ЛИДИЯ СТОЯНОВА.....	ЖАНИНА НАЧЕВА.....
ЕВЕЛИНА СТОЯНОВА	СЕВДАЛИН МАВРОВ.....
САША РАДАНОВА.....	ТЕОДОРА СТАМБОЛОВА.....
ЮРИЙ КРЪСТЕВ.....	МИНА ТОПУЗОВА.....
КРАСИМИР ХАРАЛАМПИЕВ.....	ДАНИЕЛА АТАНАСОВА.....
РУЖЕНА КЕРАНОВА.....	БИСЕР ТРОЯНОВ.....
ЕЛЕНА АВДЕВА.....	ГАЛИНА ЗАХАРОВА.....
НИКОЛАЙ ДЪРМОНСКИ.....	КРАСИМИР ШЕКЕРДЖИЕВ.....
КАПКА КОСТОВА.....	РУМЕН ПЕТРОВ.....
БИЛЯНА ЧОЧЕВА.....	АНТОАНЕТА ДАНОВА.....
ЦВЕТИНКА ПАШКУНОВА.....	ЛАДА ПАУНОВА.....